



هیچ توجه داشته‌اید که گاهی برخی امور آن چنان برای ما عادی می‌شوند که گویا اصلاً وجود ندارند، اموری که کمترین توجه از ما را به خود جلب می‌کنند. مثلاً در بسیاری مواقع ما توجه نداریم که نفس می‌کشیم و یا قلبمان می‌زند و گوشمان می‌شنود. نوعاً وقتی سالم هستیم، متوجه سلامت خود نیستیم: حتی برخی، این حالت را علامت سلامت آدمی می‌دانند و معتقدند معمولاً هنگامی این نکات، توجه ما را به خود جلب می‌کند که مشکل یا خللی در عملکرد آنها به وجود آمده باشد. مانند ماهی در آب که به نظر می‌رسد که اگر عقلش هم برسد، تصویری از فضا و زندگی بدون آب ندارد! آب را با همه اهمیت حیاتی‌اش، در اطراف خود حس نمی‌کند. اما

ما خوشبختانه عقل داریم و می‌توانیم با نگاهِ موشکافانه خود، این امور را شناسایی کنیم. پس به عنوان یک انسان دقیق و عاقل، نگاهی به خود و اطراف خود بیندازید و بگویید چرا به سواد رسانه‌ای نیاز داریم؟ حتماً شما که این درس را انتخاب کرده‌اید ضرورت آن را درک کرده‌اید.



کد مورس
۱۸۳۶ میلادی



مطبوعات چاپی
۱۴۴۰ میلادی



کبوتر حامل
۱۱۵۰ میلادی



علامت با دود
۱۵۰ سال قبل از میلاد

رسانه در اعماق زندگی ما از لحظات تنهایی گرفته تا محیط گرم خانواده، فضای آموزشی، اداری و هر جایی که بتوانید تصور کنید، نفوذ کرده است. اگر تا به حال ساعتی در اینترنت گشت و گذاری کرده باشید به قدرت و گستردگی رسانه‌ها اشراف پیدا کرده‌اید. لزوماً اینترنت مدت‌نظر ما نیست حتی می‌توانید به گوشی‌های همراهتان نیز نگاه کنید. شاید شما هنوز از گوشی‌های هوشمند استفاده نمی‌کنید ولی سرتان را بالا بگیرید و اطرافتان را نگاه کنید. تبلیغات شما را به کدام سمت می‌کشند؟

پرسش اصلی از شما این است: آیا امروزه می‌توان بدون رسانه‌ها زندگی کرد؟ شما نمی‌خواهید خودتان را در این محیط مدیریت کنید؟ اگر جواب شما منفی است که این کتاب وقتتان را هدر می‌دهد متأسفانه درس را اشتباه انتخاب کرده‌اید! اما اگر پاسخ شما مثبت است پرسش دیگر ما این است که چگونه این مهم را انجام می‌دهید؟

شاید شنیده باشید که در عصر اطلاعات مفهوم سواد، بسیار فراتر از خواندن و نوشتن شده است. فرد یا سواد از نظر یونسکو کسی است که همه سوادهای زیر را داشته باشد.

سواد عاطفی: توانایی برقراری روابط عاطفی با خانواده، همسر و دوستان به نحو احسن.

سواد ارتباطی: توانایی برقراری ارتباط و تعامل با تمامی اعضای جامعه (آداب معاشرت، روابط اجتماعی خوب).

سواد مالی: توانایی مدیریت اقتصادی درآمد (چگونگی پس‌انداز، سرمایه‌گذاری و مدیریت مخارج).

سواد رسانه‌ای: شناخت انواع رسانه‌ها و توانایی درک، تفسیر و تحلیل پیام‌های رسانه‌ای.

سواد آموزش و پرورش: توانایی تربیت فرزندان به نحو احسن.

سواد رایانه‌ای: توانایی استفاده از مهارت‌های هفتگانه رایانه ICDL

لذا اگر کسی توانایی دسترسی سریع و استفاده صحیح از تمامی انواع رسانه‌ها را نداشته باشد پی‌سواد تلقی می‌شود از این رو از سال ۱۹۶۵ اصطلاح «سواد رسانه‌ای»، در سراسر دنیا، به عنوان یک ضرورت برای زنده ماندن (!) خیلی جدی گرفته شده است.



ایمیل

۱۹۶۵ میلادی



تلویزیون

۱۹۲۵ میلادی



رادیو

۱۹۲۰ میلادی



تلفن

۱۸۷۶ میلادی

توانمندی‌های مشخص شده در تعریف یونسکو برای سواد رسانه‌ای عبارتند از:

- ۱- تجزیه و تحلیل انتقادی در بهره‌مندی و تولید پیام‌های رسانه‌ای،
- ۲- شناخت فرستنده (منبع) و زمینه‌های شکل‌گیری پیام رسانه‌ها، به همراه شناخت علایق و جهت‌گیری‌های سیاسی، اجتماعی، تجاری و فرهنگی فرستنده،
- ۳- تفسیر پیام‌ها و ارزش‌هایی که از جانب رسانه‌ها ارائه می‌شود،
- ۴- شناخت و انتخاب رسانه‌های مناسب برای برقراری ارتباط و دستیابی به مخاطبان مورد نظر،
- ۵- دسترسی به رسانه‌ها برای بهره‌مندی و تولید پیام.

سواد رسانه‌ای چهارچوبی جهت دسترسی، تحلیل، ارزیابی و خلق پیام به اشکال مختلف از چاپ تا اینترنت را فراهم می‌کند.

از چه وقت سواد رسانه‌ای مهم شد؟

مارشال مک لوهان معتقد بود در آینده پیش رو آدم‌های بی سواد کسانی نیستند که خواندن و نوشتن را ندانند «بلکه کسانی هستند که سواد رسانه‌ای را نیاموخته‌اند. از اواسط دهه ۱۹۷۰ موضوع سواد رسانه‌ای در برخی از کشورهای آمریکای لاتین و کشورهای اروپایی همانند ایتالیا و اسپانیا مورد توجه قرار گرفت. آموزش سواد رسانه‌ای در کانادا از ۱۹۷۸ با تشکیل «انجمن سواد رسانه‌ای» آغاز شد. پس از آن نیز مباحث سواد

رسانه‌ای در قالب یک موضوع درسی به کتاب‌های درسی انگلیسی مدارس افزوده شد. در اروپا آموزش سواد رسانه‌ای اولین بار در ۱۹۷۰ و در کشور فنلاند و دانمارک اتفاق افتاد. در سوئد نیز آموزش سواد رسانه‌ای از ۱۹۸۰ اجباری شد. در سال ۱۹۸۲ سازمان یونسکو بیاتیه‌ای در ارتباط با آموزش سواد رسانه‌ای صادر کرد. این بیانیه به امضای ۱۹ کشور رسید که در حال حاضر با عنوان «بیانیه گرانوالد» رسمیت پیدا کرده است.



شبکه اجتماعی
۲۰۰۲ میلادی



موتور جستجو
۱۹۹۰ میلادی



موبایل
۱۹۷۳ میلادی



اینترنت
۱۹۶۹ میلادی

پس از آن یونسکو اجلاس‌های بین‌المللی متعددی را در زمینه آموزش سواد رسانه‌ای برگزار کرده است. هم اکنون در نظام آموزشی بسیاری از کشورهای دنیا (بیش از ۹۰ کشور) همچون کانادا، ژاپن، آمریکا، آلمان، انگلیس، اسپانیا و آفریقای جنوبی «سواد رسانه‌ای» یک واحد درسی در مقاطع مختلف تحصیلی به شمار می‌رود. در ایران نیز از اواسط دهه هشتاد سواد رسانه‌ای جای خود را در میان کتب دانشگاهی باز کرد و مقالات متعددی را اساتید ارتباطات و رسانه ترجمه و تالیف کردند. تاکید نخبگان دانشگاهی و رسانه‌ای بر ضرورت آموزش سواد رسانه‌ای به اقشار مختلف جامعه منجر شد تا در سال‌های اخیر هم‌اندیشی‌ها و همایش‌های زیادی با موضوع سواد رسانه‌ای در فرهنگ‌سراها و مدارس کلان‌شهرهایی همچون تهران، مشهد و اصفهان برگزار شود. مخاطبان این همایش‌ها عمدتاً قشر فرهنگی و اولیا و مربیان مدارس بودند. همچنین در برخی از مدارس نیز کلاس‌های فوق برنامه قرار گرفته است. اما به شکل عمومی از سال ۱۳۹۳ با دروسی در کتاب‌های مطالعات اجتماعی و تفکر و سبک زندگی پایه هشتم و زبان انگلیسی پایه نهم و از مهر ۱۳۹۵ با درس «تفکر و سواد رسانه‌ای» آموزش آن به طور رسمی وارد نظام آموزشی شد.



نکاتی درباره این کتاب:

□ اهداف یونسکو برای آموزش سواد رسانه‌ای را در صفحات قبل خواندید: دستیابی به چنین اهدافی نیاز به مطالعه و تمرین زیاد دارد. این کتاب برای هفته‌ای دو ساعت در یک سال تحصیلی نوشته شده است، پس به خاطر داشته باشید یا گذراندن این درس همه آنچه را که باید درباره سواد رسانه‌ای بدانید، یخواهید و بتوانید، یادنگرفته‌اید. ما فقط سعی کرده‌ایم در شما حساسیت ایجاد کنیم.

□ جهت گیری یسته آموزشی تفکر و سواد رسانه‌ای پایه دهم، پرورش توانایی نقد و بررسی هوشمندانه و تولید مؤثر پیام و مدیریت بهره‌مندی از رسانه‌هاست. انتظارات عملکردی ما از شما تلاش برای دستیابی به مهارت‌های زیر است:

تحلیل رسانه

- تفسیر پیام آشکار و پنهان تولیدات رسانه‌ای
- تشخیص بازنمایی‌ها در تولیدات رسانه‌ای
- تشخیص اهداف ارسال پیام
- تشخیص ارزش‌ها و سبک زندگی در تولیدات رسانه‌ای
- مخاطب‌شناسی

برنامه‌ریزی

- برنامه‌ریزی برای اجرای پروژه
- برنامه‌ریزی برای مصرف بهینه رسانه‌ها

□ در گردآوری اطلاعات جهت ارزشیابی پیشرفت تحصیلی این برنامه از شش نوع ابزار استفاده می‌شود.

۱- برگه ثبت مشاهدات یا سیاهه رفتار که توسط معلم در هر جلسه برای تعدادی از دانش‌آموزان تکمیل می‌شود (حداقل ۲ بار در هر نوبت تحصیلی).

۲- برگه ثبت مشاهدات یا سیاهه رفتار که توسط اولیا در هر نوبت تحصیلی تکمیل می‌شود.

۳- برگه‌های فعالیت کتاب دانش‌آموز که نقش پوشه کار شما را از ابتدا تا انتهای سال تحصیلی ایفا می‌کند.

۴- برگه‌های خودارزیابی هر نیمسال تحصیلی، موجود در کتاب

۵- برگه ارزشیابی پروژه‌های تولیدی دانش‌آموزان (پروژه‌های تولیدی در نوبت اول شامل خرده پروژه‌های پایان هر جلسه و در نوبت دوم شامل انتخاب و اجرای یک پروژه کلی در طول نیمسال تحصیلی است).

۶- آزمون عملکردی (۴ بار در طول سال: یک بار در نیمه هر نوبت تحصیلی و یک بار در پایان هر نوبت تحصیلی) در آزمون عملکردی در روز مشخصی در زمان امتحانات، دانش‌آموزان رسانه‌های جدید ارائه شده برای کل کلاس را تحلیل کرده و پاسخ‌های خود را به صورت کتبی ارائه خواهند کرد. برگه‌های پاسخ مانند برگه‌های امتحانی سایر دروس در مدرسه نگهداری می‌شود.

نمره‌گذاری: نمره‌گذاری این برنامه براساس سیستم نمره‌گذاری ۲۰ نمره‌ای است. ۲۰ نمره به ارزشیابی مستمر و ۲۰ نمره به ارزشیابی پایانی تخصیص می‌یابد. توزیع نمره به شرح زیر است.

□ ۱۰ نمره مشاهده رفتار

○ ۸ نمره مشاهده رفتار در تحلیل تولیدات رسانه‌ای در فرایند یادگیری در مدرسه توسط معلم

○ ۲ نمره مشاهده رفتار در بهره‌مندی و تحلیل تولیدات رسانه‌ای در خانه توسط اولیا (اولیا نمره‌دهنده نیستند بلکه برگه ارزیابی مختص اولیا را تکمیل می‌کنند، به تکمیل برگه ارزیابی توسط اولیا نمره داده می‌شود. در صورتی که اولیا فاقد چنین توانایی باشند ۱۰ نمره به مشاهده رفتار توسط معلم اختصاص می‌یابد).

□ ۱۰ نمره ارزیابی پروژه تولید پیام رسانه‌ای

○ ۸ نمره توسط معلم

○ ۲ نمره به فعالیت‌هایی که با همکاری اولیا و مربیان انجام و توسط گروه داوری اولیا و مربیان ارزیابی می‌شود.

□ ۲۰ نمره آزمون عملکردی

○ ۸ نمره آزمون عملکردی نیمه هر نیمسال تحصیلی

○ ۱۲ نمره آزمون عملکردی پایان نیمسال تحصیلی

□ در طراحی کتاب نمادی‌هایی برای فعالیت‌ها در نظر گرفته شده است.

..... نماد کار گروهی است.

..... نماد گفت‌وگوی کلاسی است.

..... نماد فعالیت در خانه یا همان پروژه‌ها است.

..... تحت عنوان «به فکر خودت باش» نماد آموزش‌های اخلاق رسانه‌ای است.

..... نماد خودارزیابی است.

..... تحت عنوان «بیاموزیم» نماد یادگیری مهارت‌های دسترسی است.

پرای شما در مسیر دستیابی به سواد رسانه‌ای آرزوی موفقیت می‌کنیم.

مؤلفان